

GIÁ BÁN

BỘNH-THÁP NGUYỄN - QUỐC

Một năm 1.500

Sáu tháng 750

Ba tháng 375

Mua tiền phải trả tiền trước

Thư và mandat gửi cho

M. TRAN DINH PHUEN - A'

đang ở quê nhà, xin việc riêng,

xin thông tin, ngày trước

TIẾNG-DÂN

Chủ nhiệm kiêm Chủ bút
HUYNH-THUC-KHANG
Quản lý
TRAN DINH PHUEN

La Voix du Peuple
Mỗi tuần xuất bản hai kỳ: thứ tư và thứ bảy

HÀO-QUÂN
Số 131 đường Đồng-bà, Huế
Hộp thư: 45 61
Giấy phép nội: 45 62
Giấy phép: TIENG-DAN - 10-6

Một người nói
thông, hơn trăm
người nói dua.
(Triệu-Lương)
千人諾諾, 不如一士譏譏.

AI LÀ KẸ MÀY RÀU VIỆT-NAM TA

CÓ ĐÁNG THEN KHÔNG?

(Cảm tưởng đối với bức thư của cô NGUYỄN-THỊ-KHIÊM trong báo Đồng-phương)

Mọi rồi thấy bạn đồng-nghiep Đồng-phương ngoài Bắc, số 575 ra ngày 5 Novembre 1931, có đăng bức thư của cô Nguyễn-thị-Khiêm gửi cho một người bạn, khuyên chị em nữ-giới của ta nên cùng nhau hợp mặt cử người đại-biểu để trình bày nguyện vọng của phụ-nữ sang quan Tổng-trưởng....

Phải, cuộc sinh hoạt và cốt tủy tưởng của nữ-giới ta ngày nay, khác với ngày trước, có Khiêm muốn hẳn cùng chị em nữ-giới mà bày trình nguyện-vọng của phái phụ-nữ, đây là ai cũng nhận là chánh đáng, ngất vì có lại nói chêm đến bọn may râu nữa. Có nói (lược trích):

« Theo như lời quan Tổng-trưởng đã tuyên bố, ngài sang « Viên đồng là để xem xét tình « hình sinh hoạt và nguyện vọng « của dân Việt nam, sẵn lòng « tiếp các yêu cầu nhân dân, hỏi « ý kiến... Các yêu cầu nhân Việt « nam là gì? Quanh đi quẩn lại, « chỉ là một năm người trí thức, « vì công lợi thì ít, vì tư « lợi thì nhiều; bọn họ đã « không đủ tư cách mà thay mặt « cho toàn thể quốc-dân, thì làm « sao mà đạt cái nguyện vọng « chung của quốc dân lên quan « Tổng-trưởng được? »

Có lại nói thêm đến một lần nữa rằng: « Dầu họ có sẵn lòng « công ích như thế thì trong nhíp « này, họ chỉ bày tỏ nguyện « vọng của phái đàn ông, quyết « không có một ai khi đứng « trước quan Tổng-trưởng mà « nghĩ đến nguyện vọng của « phụ-nữ... »

Đọc mấy câu trong bức thư của cô, không khác gì gây phang trước trán, nước sôi sục, khiến cho ai nấy bọn may râu kia vuốt mặt không kịp; thật là một bài học đích đáng cho Nam-quốc-dân ta.

Cô Khiêm có lòng lo đến nỗi giống, nghĩ đến việc công ích chung, trong nữ-giới ta mà có người có lòng như thế này, thật đáng khâm phục, song theo như lời trong bức thư trên thì có phần đoán có vẻ. Có lẽ cô đứng riêng về một xu vực và xem những hiện tượng bề ngoài, nên trong nhíp quan Tổng-trưởng thuộc địa sang Đông-dương, từ những chuyện « đại bản bài ba, đáng gờm yêu cầu, cũng tức rưng rưng, diễn-văn ra, cô không thấy cái gì gọi được là bày tỏ tình hình chung từ tưởng chung của toàn thể dân Việt-nam; nên cô sinh lòng phần oán mà có lời mặt sát như thế. Nói cho phải, cô mặt sát là đáng lắm; song thực ra cô lẽ nào có 20 triệu dân ta, toàn là để bên như cô để tưởng? Mà sự tưởng lầm ấy, không phải một cô Khiêm, chính bản báo đã nghe phần nhiều phần nản như thế.

Đều tưởng lầm ấy có thể khiến cho người ta sinh ra 2 mối cảm-giác: 1) là ta ta quốc-dân Việt-nam ta, trải qua một cuộc biến loạn, không còn trí giác gì, thậm chí đau đớn mà không nói được những chuyện, chỉ biết xin mà thôi.

2) là ta ta cuộc biến loạn của quan Tổng-trưởng thuộc địa.

TRONG NHỊP QUAN TÔNG-TRƯỞNG THUỘC-ĐỊA SANG ĐÔNG-DƯƠNG

NGHE, THẤY VÀ LÀM VIỆC, CHỜ KHÔNG HỨA

« Nghe thấy và làm việc, chờ không hứa. » Ấy là câu nói của quan Tổng-trưởng Thuộc địa Reynaud tuyên bố cho công chúng biết, trong khi ngài đã bước chầm chầm đi Đông-dương. Xác đáng và sâu xa thay câu nói vắn tắt ấy! Chỉ có mấy chữ mà tỏ ra tư cách một nhà đại chính trị lịch duyệt và cũng nêu một cái tiêu biểu cho các nhà chính trị khác.

Sao thế? Bất kỳ quốc gia và xã-hội nào, trị loạn an nguy, phần quan yếu là ở tại mắt của nhà chính trị; nên những kẻ đương lấy cơ quan chánh trị, đối với công cuộc trong nước, thời thế biến thiên thế nào, nhân dân nguyện vọng thế nào, cho đến nội tình ngoại thế, hiện trạng và chân tướng thế nào, cái gì cái gì cũng nghe được tường tận, thấy được phân minh, mà không bị cái gì ngăn đón che lấp; như vậy mà sau từ phương cái cách đứng thì hành, mới được thích hợp. Trái lại, nghe thấy không được rõ ràng mà đã vội thì hành, hoặc làm theo ý riêng mình mà không cần nghe thấy, thì dầu cho tài cán quyền lực thế nào, cũng không khỏi có chỗ sai lầm, mà chỗ sai lầm ấy quan hệ với cuộc trị an, nào có ít đâu!

« Hãy suy xét trước khi làm » (réfléchir avant d'agir), câu quan Tổng-trưởng nói trên, chính là cái ý cần thận ấy. Nay thử xem quan Tổng-trưởng thuộc địa sang Đông-dương ta mấy tuần nay nghe thấy những gì? Từ khi ngài đặt chân lên đất Nam-kỳ, rồi ra Trung-kỳ, ra Bắc-kỳ, trừ các thành phố trấn thiết trang nghiêm, quan dân nghiêm tiếp, và tiệc cuộc chúc mừng ra, về phần người Nam, trong Nam thì ông Bùi-quang-chiều, lãnh tụ đảng Lập hiến có đọc một bài diễn văn khá dài (bài này có nói tình hình kinh tế và chánh trị, trong như thế mà không thu lại được tài liệu có quan hệ đến toàn cuộc và nguyện vọng chung của nhân-dân Việt-nam.

Hai đều cảm-giác ấy, đối với phương-diện người Pháp và người Nam sau này, quan ngài không phải là ít. Vây bản báo bằng theo tin tức đích xác, xin đem mấy điều đặc biệt trong cuộc nghe thấy của quan Tổng-trưởng trong nhíp hành trình này, ước lược đăng lên báo chương, gọi là giải cổ tưởng lầm trong phần đóng quốc-dân như cô Khiêm này, chờ không phải có ưa xấu cho bọn may râu chỉ biết tư lợi mà cô Khiêm đã mặt sát kia.

Đầu tiên cảm-giác ấy, đối với phương-diện người Pháp và người Nam sau này, quan ngài không phải là ít. Vây bản báo bằng theo tin tức đích xác, xin đem mấy điều đặc biệt trong cuộc nghe thấy của quan Tổng-trưởng trong nhíp hành trình này, ước lược đăng lên báo chương, gọi là giải cổ tưởng lầm trong phần đóng quốc-dân như cô Khiêm này, chờ không phải có ưa xấu cho bọn may râu chỉ biết tư lợi mà cô Khiêm đã mặt sát kia.

đang ở báo Tribune Indochinoise), cùng một vài đoán thế yếu cầu đều nảy đầu nó; Trung-kỳ thì ở Huế Viện Cơ-mật và viện Dân biểu cũng có đưa tờ nói việc xin cải cách (nghe Nam triều yêu cầu khôi phục lại hòa ước Bảo-hộ năm 1884, còn Dân biểu xin lập hiến v.v.). Ngoài ra cũng có đoán thế yếu cầu (như Tourane có ông Trần hữu Thái, đại diện cho dân thành-phố xin cử về Tourane thuộc dưới quyền Toa-án Tây mà đừng đưa về quan lại Annam). Có lẽ từ Vinh ra Bắc, những hạng tờ yếu cầu ấy, ngài thu nhận khá nhiều, không kém gì các bài chực mừng kia.

Những tờ yếu cầu ấy, ở trong tất cũng có nhiều đều quan hệ to tát; song thuộc về bộ phận nào, nói về bộ phận ấy, lại do đoán thế trực tiếp để đặt lên, thì khi ngài ở Paris bước chầm ra đi, ngài có thể đoán trước rằng: sang Đông-dương sẽ nhận được những hạng tờ yếu cầu ấy. Mà đầu cho ngài không nghĩ trước, đã là thuộc về tánh chất yếu cầu, tức là nằm trong phạm vi câu « không hứa » của ngài đã nói trên; tất ngài phải nhận là việc thường. Duy có những kẻ gián tiếp, hoặc từ trong thảo giá, hoặc do nhà học giả đối với những cuộc biến loạn trong xứ, đau lòng xót dạ, mà như là trong phái mang tiếng là phản đối, do mỗi cảm xúc chất chứa, không thiên về phái nào, cũng không không điều hy vọng riêng gì, căn cứ ở nơi thực sự, lấy lòng thành thực mà bày tỏ, cho thấu đến tai mắt nhà chính trị quyền cao chức trọng kia; những đều như thế, chúng ta phải cho là đều mới, nghĩa là đặc biệt, đứng ra ngoài lối yếu cầu thông thường. Nói về khi quan Tổng-trưởng đi qua đất Trung-kỳ thì bản báo đã biết được mấy điều đặc biệt sau này:

Một là mấy câu trả lời của cô Phạm-thị-Trinh nữ cách mạng, ở Quảng-ngãi.

Khi tới Quảng-ngãi sau tiệc mừng và quan sát các giới rồi, quan Tổng-trưởng có cho đem xe điện đến tại cửa lao đôn 2 có nữ cách mạng là Trần-thị-Hiệp và Phạm-thị-Trinh đến Tòa Sứ để hỏi chuyện. có quan Thanh Tra làm thông ngôn. Quan Tổng-trưởng hỏi: « Các cô vì sao mà làm cách mạng? » Có Hiệp thì chối ngay rằng

không làm cách mạng, chỉ bị cưỡng bức đi biểu tình mà thôi. Còn cô Trinh thì trả lời một cách rất ngay thật, xin trích ít câu như dưới:

« Tôi chỉ có cái óc cách mạng, chờ chưa hành động việc gì cả? »

Nghe đến đây, hồi biên tên họ cô, rồi cho xe đưa về lao. Mấy câu nói trên, tuy xuất tự miệng một người nữ thiếu niên mà có thể làm tiêu biểu cho một phái thanh niên cấp tiến kia. Ấy là một điều đặc biệt.

Hai là bức thư của cụ Phan-bội-Châu.

Cụ Phan là người thế nào, người Tây và người Nam đã biết rồi. Cụ có bức thư đưa cho quan Tổng-trưởng, đại ý nói là cơ ba sắc là tiêu biểu cho văn minh nước Pháp, tức là huy hiệu cho chủ nghĩa: « Bình đẳng, Tự do và Bác ái ». Cụ trên 30 năm nay mài miệt theo con đường cách mạng, vẫn mang tiếng là phản đối với nước Pháp, nhưng cụ tự xét là một người rất trung thành với chủ nghĩa là cơ ba sắc kia tức là trung thành với nước Pháp; nói phản đối là phản đối với chánh sách trái ngược với là cơ ba sắc kia mà thôi. Sau cụ nhắc lại bản sách « Pháp Việt để Huế » của cụ làm năm 1917, và nói đến biến tình thế giới cùng cuộc tương lai chiến tranh, mà mong cho người Pháp và người Nam thấy rộng lo xa, để cùng nhau phòng cái hiểm tượng sẽ xảy ra sau này. . . .

Bức thư cụ Phan tức là tiêu biểu cho phái cách mạng mấy mươi năm nay, ấy là một điều đặc biệt thứ nhì.

Ba là bức thư của ông cụ Phan-Thúc-Duyệt.

Ông Phan-Thúc-Duyệt là một người thuở nay chuyên nghề thực nghiệp, trước có can việc chánh trị, bị đày trên 10 năm, sau về lại chuyên nghề thực nghiệp (hiện làm ruộng ở Phú-hòa, Quảng-binh). Vì thấy hiểm cho nói giống, không biết đầu là bở, và gặp nhíp quan Tổng-trưởng thuộc địa sang kinh lý xứ này lại là một nhíp thừa nay chưa có, nên ông ta đem đầu ghé thấy trên 40 năm,

Việc Thế-gioi

Trung Nhật

Cánh nhau rất kịch liệt

Thượng-hải, 4 novembre (Rad dep.) - Quân Tàu đông 32 chiếc súng đại bác bắn phá cái cầu trên sông Nonni đông cầu không cho quân Nhật đi tới. Vì vậy mà một toán quân Nhật đã về miền Bắc có ý sửa lại cái cầu ấy. Đã có 6 chiếc xe lửa và 3.000 người kéo về miền Bắc. Các các nơi phía Bắc Lu-Ping-Hai đều bị bọn Nhật chiếm cứ. 3.000 quân Nhật đã vào chiếm Tả là cấp nhĩ là một nơi yếu địa. Kho bạc người Tàu ở Mãn châu bị quân Nhật chiếm đoạt (có tin rằng trước khi vào chiếm Tả là cấp nhĩ quân Nhật có giao chiến với quân Tàu rất dữ, và quân Tàu bị thua).

Đông-kinh, 5 novembre (Arip) - Người ta cho hay rằng quân Nhật và quân Tàu có lẽ đã giao chiến nhau trên sông Nonni khi người Nhật đương lo sửa lại chiếc cầu mà quân Tàu đã phá hư. Bọn Nhật vì sợ cơ mà bị quân Tàu bắn vào rất dữ.

Đông-kinh, 5 novembre (Arip) - Theo điều tin ở Phụng thiên gọi lại thì bọn Trung Nhật giao chiến nhau rất dữ dội trên con sông Nonni. Bọn Nhật có 40 người chết. Các điều tin khác ở Cáp-nhĩ-lân gọi lại cho hay rằng quân Tàu tháo chạy lên sông và Tả là cấp nhĩ.

Mặc tư Khos cái lại

cái tin Trung Nga bang giao

Berlin, 4 novembre (Rad dep.) - Nhiều tin tức ở Mạc-tư khos (Nga) bày tỏ thái độ của Nga đối với việc Nhật chiếm lãnh Mãn-châu. Có tin ở Nga nói rằng: « Các điều hiệp ước Trung Nga và Nga trợ cấp binh cụ cho Trung hoa, là không có lý; người ngoại truyền tin ấy mục đích là để cho Nhật, tìm một cái cớ để đem quân chiếm lãnh Mãn-châu cho tiện. Người Tò-đôn không để cho cuộc xung đột nội bộ đến đỉnh, nhưng có nói: nếu Nhật và bọn Tàu cứ tiến diễn cái trò chêm giết thì nhân nào quả ấy, giao cơ ra, sẽ có trận bão xảy tới. »

Tin thêm về

cuộc đánh trên sông Nonni

Đông-kinh, 5 novembre (Arip) - Theo các tin sau cùng thì trong cuộc đánh nhau trên sông Nonni về bên quân Nhật có 7 người chết, 144 người bị thương; trong số ấy có 7 viên quan binh. Ngoài số ấy có 2 quân binh phi công có lẽ cũng đã bị hai viên có 3 chiếc tàu bay bị quân Nhật bắn súng liên thanh lên mà phải rơi. Trong đám thủy quân Tàu thì người ta có thấy một cái thuyền quan binh Nga.

Về bên quân Tàu thì số người chết có đến 200, trong số ấy có 3 người quan võ và 45 người hạ quan.

(Xem tiếp trong ba Việc thế giới)

từ trong xứ có cuộc bạo loạn đến nay, chánh sách người Pháp thì hành ở xứ này thế nào, tâm lý người Nam đối với người Pháp thế nào... căn cứ vào sự thực mà chỉ rõ những điều thích hợp cùng những chỗ sai lầm, có lại lịch, có chứng cứ, từ đầu chí cuối, nhân nào quả ấy rất là rõ ràng. Bức thư có trên 20 trang, không khác gì là một quyển sử, trong thời đại « nước Nam thuộc Pháp 50 năm nay » (五十年來之法國通史).

Ấy lại là điều đặc biệt thứ ba trong cái kho tài liệu điều tra của quan Tổng-trưởng thuộc địa.

Kể qua mấy điều, đủ thấy cuộc hành trình khảo sát của quan Tổng-trưởng thuộc địa, ngoài cuộc tiệc tùng đưa rước và diễn văn chúc mừng ra, cũng có lắm điều quan hệ sau, còn điều gì đặc biệt sẽ đăng tiếp.

Tiếng-dân

Chưa cưới vợ đã nói việc sinh con

Việc quốc gia nói cho dễ hiểu

cũng như việc gia đình. Loạn gây một cái nên hạnh phúc, cần phải hiểu rõ cái gì nên làm trước, cái gì nên làm sau, mà nhất là cái nền tảng của nó. Như nói gia đình thì trước như là phu phụ, nghĩa là có vợ chồng, có cái tình khấn khề, có gia thù theo luật theo lệ, như vậy rồi mới nói gia đình được. Nếu như đôi vợ chồng chưa liên kết nhau, hoặc không có cái tình, hoặc cưỡng bức mà kết hợp lại, thì cái nền tảng gia đình ấy không có chỗ dựa, đã nói gì đến chuyện sinh con nuôi con, và công việc này khác. Ấy là cái lẽ ai cũng hiểu được. Thế mà nói hợp trong gia đình thì cái lẽ ấy không ai cãi chối, mà nói rộng ra quốc gia xã hội, thì thường thấy những chuyện trái ngược mới là lạ chớ!

Mới rồi, cuộc Ninh Việt hòa bình ở Trung-hoa đương bàn giải lao nhao, có người hỏi một người ủy viên Nam-kinh rằng: « Sau tướng giới Thạch hạ đã rồi, thì việc chánh và quân sự thế nào? »

Người kia trả lời: « Chưa cưới vợ mà anh đã nói việc sinh con! »

Câu nói vắn tắt mà nghe rất có thú. Tướng với phái Quảng-đông còn đương tương tri, hai bên vẫn chưa lưỡng lự, mà nhất là Tưởng không chịu nhượng bộ chút nào hết, thì việc gì cũng ở trong tay Tưởng, họ tất phải lo xa. Như nói đảng vụ thế này, quân vụ thế kia, đối ngoại thế nọ, nghe cũng rầm rập, song Tưởng cứ nắm quyền tro tro đó, hoặc dùng một người mà khác thay mình, mà Tưởng cứ cầm máy mà xoay, thì cuộc hòa bình ấy có thể hiện cũng như ngày nay thôi, không sao tiến hành đều gì mới được. Sao thế? Vì Tưởng với Quảng-đông là hai bên thù nghịch nhau, nói hòa bình cũng như nói vợ chồng mà ai còn nắm ghen nhà nấy, không chừa cái tình gì, thì làm sao mà sinh con được! !

Ấy đó, quốc gia cũng như gia đình, việc sinh con không khi nào có trước việc cưới vợ được. Vây ai muốn gây cái nên hạnh phúc cho quốc gia và gia đình, trước phải xét xem nền tảng hạnh phúc ấy ở đâu đây.

« Vây thì cuộc hòa bình nước Tàu ở đâu? »

« Ở đại đa số 400 triệu dân kia, chờ không phải ở Việt và Tưởng. »

Chấn-dời

Một cách tìm lợi

Tại nhiều xứ lý-hôn rất khó khăn, và phải có điều kiện này nọ. Nhưng lại có xứ khác cho phép ly-dị rất dễ dàng. Như tại thành Reno ở Nevada bên Mỹ, lại có đặt lệ ly-dị rất giản tiện. Từ ngày thi hành lệ ấy, bốn 2 mai, thì ai muốn ly-dị chỉ phải ở tại Reno trong 6 tuần là đủ lệ. Lệ này bắt đầu thi hành thì nội trong ngày đầu đã có 250 cái đơn xin ly dị; phải đặt ngay thêm một tòa xét đơn khác. Mỗi cái đơn chỉ phải xét trong mười phút.

Đó không phải vì xứ Nevada có lòng nhân đạo muốn dứt việc ly hôn trong các đôi lứa không hòa thuận xươg phần nào; mà chỉ vì sự thiết lập cái Tòa-án mới này có lợi cho xứ Nevada cũng đến 3 triệu mỹ - kim mỗi năm.

G. H.

ANNAM LỊCH SỰ

HÃY NÊN

HÚT THUỐC LÁ

JOB

HÂN-HỌC NƯỚC TA

LỖI HỌC KHOA-CỬ VÀ LỖI HỌC CỦA TÔNG-NHO, CÓ PHẢI LÀ HỌC ĐẠO KHÔNG MẠNH KHÔNG?

(Tiếp theo)

VIII. - Lỗi học Tống-nho và khoa cử bị lỗi sai nhân tướng ra (Triều Tự Đức)

Lỗi học Tống-nho và khoa cử, bởi lo lên sách vở của thành hiền đã bao nhiêu đời, đến cái học «Tiết-yếu» Bui-huy-Bích thì ranh là cái lỗi «phủ thủy kiểm gá, tiếu đồ gậy gao». Rồi nhét sách một cái nghề dễ bước lên con đường sĩ hoạn, không có chút gì đáng gọi là học. Thế mà người minh tư trên đến dưới, thấy giầy tre học, chỉ một môn ấy, đã không tư biết là sai lạc, lại còn đương mây trời mặt, chiêm cái địa vị cao quí trong cái thang giai cấp? Phỏng như không có cuộc Âu hóa truyền sang, đánh đổ cái nền học vấn hủ bại kia, thì có lẽ giấc mộng ngàn thu đến nay còn chưa tỉnh!

La gì trong cõi tư tưởng của loài người, cái gì vào trước thì làm chủ (主), vào luận hay đồ thế nào, thường có cái sức mạnh mà chống với cái gì tới sau. Cái nào của người minh đã bị lỗi học hủ bại kia chiếm cứ, đã thành cái tảng di truyền, không sao một mai một chiều mà chối sạch đi được. Bởi lẽ nền tư tưởng Tu-Đức, nơi ưu ngoại hoan, tính thế nguy ngập là chừng nào; gia dĩ người minh cũng có kẻ đi Tàu đi Tây, mắt thấy công cuộc mới lạ trên thế giới; thế mà có ai bay tới một hai ý kiến mới, thì bị từ chối tuyệt, cho là câu chuyện viễn vông ngoài trời, cổ óm cái lỗ tai, cái học hủ bại kia không chịu rời ra. Thâm chí nói trung-quân mà trung đã không xong, nói bài ngoại mà bài cũng chẳng được. Rồi cực cực dùng đầu thì tới cái hủ bại đó bao nhiêu cái sở trường như là vẫn thuở ứng sở biểu tâu đương, không sao đưa ra mà đối phó với khoa học thực dụng kia, mà cái nạn khoa học nguy hại đến phá đổ hoàng ra cho đến ngày tro tàn khố nạn. Kể đó lấy học truyền sang châu Âu, phân ưu thắng, mà học học trở Bui-huy-Bích đành phải mất nghề, con cháu nhà khoa cử và Tống-nho cũng sa vào cái vòng thất bại.

Lỗi học khoa cử và Tống-nho ở nước ta, đến cái học «Tiết-yếu» Bui-huy-Bích là mai hàng, song chân lý ở trong lòng người, không khi nào là tiêu diệt, nên những kẻ anh hùng hào kiệt thường thường không bị cái khuôn sáo ấy bó buộc (như Cao-bà-Quát, đầu-xử Thái v. v.), mà dầu trong đám học khoa cử cũng có kẻ tiến bước hơn người, tự phát minh những chỗ chần lỵ mà không chịu theo mô, làm con sâu nhai tiếng cho Tống-nho. Khổ vì ở dưới chánh thể và học thuyết chuyên chế kia mà có một vài người là chẳng khác thường, không khác gì lan sanh trong cỏ, cả bộ đồ của, không sao phát triển ra được mà lần lần tiêu mòn. Chính kỳ giả đã được thấy trong học giới ta cũng có người bắt phước Tống-nho mà người cái học khoa cử ra, cũng lưu tâm về đường nghĩa lý và thực dụng, xin kể vài người.

a) Nguyễn - Siêu, hiệu Phương-Đinh, đọc sách chuyên chú về nghĩa lý, biện chánh chỗ đồng dị, ông có làm «Chư-kinh-khảo-ước», cũng «Là thư trích-giảng» «Tư bại lục» nhiều chỗ bác thuyết Tống-nho.

b) Nguyễn-bà-Nghị, hiệu Sư-Phân, người Quang-Nghĩa, chuyên học việc thực dụng, thường học Tống-nho, có làm sách và xin sửa đổi phép học, đương lúc bấy giờ, người ta cho ông ta là lập dị, mở đường kiểu ngạo cho bọn hậu học (ông này học thực nhiều đều đáng phục, về việc xung đột ở Nam-kỳ, ông như đinh chủ hóa, kẻ cả ý kiến sĩ phu lúc ấy).

c) Nguyễn-Thông, hiệu Kỳ-xuyến, người Nam Trung, có làm sách «Việt-sử-cang-giam» và «Kỳ-xuyến vấn-tập», ông ta học theo lối người Tàu, không học sách «Tiết-yếu», có bài sớ xin thần định sự học, ban cấp sách vở cho các trường học mà bỏ sách «Tiết-yếu» của Bui-huy-Bích đi, ông ta cho sách Bui-huy-Bích là hoặc thể vụ dân, phải trừ tuyệt để làm hại cho học trò.

Trên là kể qua vài người, ngoài ra còn lắm người không phục Tống-nho, không làm lỗi học khoa cử, chỉ vì hoàn cảnh thời thế đè nén vào lấp, lại thêm cái khổ ăn bữa khó ăn, thành ra đương buổi lị người biết, mà sau này cũng không được thấy sự nghiệp danh sơn của các đồng tiền bối cho được hoàn toàn. Thật là một điều đáng tiếc trong học giới ta vậy!

(Sẽ đăng tiếp)

MINH-VIÊN

HÂN-VIỆT TỬ-ĐIỂN

ĐÀO-DUY-ANH - Huê

LE FRANÇAIS PAR SOI-MÊME

là một quyển sách giúp những người đương tuổi đã thông quốc ngữ rồi, học tiếng Pháp một mình, cần ông Nguyễn-hoai-Đinh, kiểm học soạn, Nam-kỳ thư-quán ở Hanoi xuất bản. Mỗi quyển (\$80).

BIỂU

Tôi biểu 1 món đồ dùng thường ngày, rất hữu-lịch và có giá trị. Gởi 1 con có 5 xu cho:

P. ROUSSEL, B. P. 48, CHOLON

ĐẦU XUAN ĐẦU THU VÌ SAO MÃ CHỎANG NHAY?

Đầu Xuân xưa nay là người khát diện định sang nhà dân Thu mượn đôi hoa tai, đôi vòng chạm và chiếc gậy quai tim để đi phố phở tình... Nào ngờ đầu thu đã không cho Xuân mượn thì thu, lại còn nhể rằng:

— Thỉnh diện sao không lên NHÀ-ĐỒ CHIAN-HUNG mà tìm có được không, các đồ trang sức bằng vàng, ngọc thạch, kim cương thì NHÀ-ĐỒ CHIAN-HUNG chẳng thiếu một thứ gì cả mà nhà không có tiền sắm thì đem mấy từ quốc trái lên bán cho vợ nhà 62 hàng Bạc mà lấy xu?... Chỉ có thể thôi mà Xuân Thu chẳng chịu vờ đi đâu... Kinh hoa diện

VIỆC TRONG NƯỚC

TRUNG-KỲ

THỪA THIÊN

Một làng thất nghiệp

Dân làng Thủy-tân, tổng Sư-lô, huyện Phú-vang, chỉ nhờ một nghề làm cá mà sống, tuy không giàu có gì, song thường cũng đủ nuôi thân ngày tháng. Năm nay bị lụt to, sao mất, đồ trôi, làm cho 63 tên dân trong làng ấy phải đem nước mắt khóc với ma thất nghiệp.

D. L.

Cuộc đua quan Thuế địa Tổng trưởng

Ngày 4 novembre quan Thuế địa Tổng-trưởng từ biệt Huế mà ra Nghệ, có trái sự các huyện phải thiết hai ba duyên đó mà đưa ngài Huyện Quảng-diên không có địa phận duyên đó, nên phải mượn địa phận Hương-là, bắt từ Văn-xá đến Phú-Đức thiết 5 hàng bán hạ, cách 2 cây số thì cắm một cây cờ.

Sang ngày 1 November, quan nha, tổng lý đều bận áo rộng đứng chực. Vì xe điện chạy nhiều quá, không hiểu cái nào là xe của quan Tổng trưởng nên phải đứng chực luôn, mãi đến khi đã vào thẳng qua,

Người đi coi

HATINH

Bang-tả làm quyền

Nguyễn-khâm-Nghĩa ở huyện (Cầm xuyên, trước làm huyện đoàn, đã làm lỵ dân nhiều lần. Sau được quan huyện B. Ph. (nay bị triệt rồi) cho làm bang tả, lại cấp cây quyền thể hoành hành thêm.

Đó đầu tháng octobre, y đi bắt ông lý Vực ở Thuận-g-Long, tổng Mỹ-duê, có lấy cây đồng hồ. Y lại thường đem lính tới nhà người ta bắt đơn ăn uống phiên phí quai, mới rồi dân tổng Vong-liên (Kỳ-anh) than van vì trong làng bị khinh mà bị vô số thơ nặc danh thành công nhíp sách nhiều cho y. Việc này có người đã trình lên tỉnh, quan tỉnh có đơn, song không biết sao lại t-a vậy?

B. nh. t.

Tin thêm về vụ dôi đồn (1)

Trước kỳ dôi đồn xuống làng Yên-dương (Cầm xuyên) thì mấy người bị bắt với ông Cựu-Mầu ở làng Yên-bình đã được tâu. Duy ông Cựu-Mầu, khi bắt trời có van là nên...

...nên còn đem ở tỉnh. Nguyên do vì dân biểu tình say bấn bấn chạy vào vườn ông Cựu-Mầu, thành ông ta bị bắt oan.

Bất nhân tâm

QUẢNG BÌNH

Kê tha người chưa

Về vụ bắt ngày tháng Mars ở phủ Quảng-trạch, có 13 người bị án 11 tháng. Chiều ngày 21 Août, trong đó có 2 người được t-a (Ngô-gia-Huân, Võ-huân-Kiên).

Lại có người khác Nguyễn-Thôn Nguyễn-thúc-Kháng tức Phó Bè, Trần-Lưu, Hà-Chí, Phạm Đôn, Lê-

Định, cũng được ra khỏi lao.

Ông Nguyễn-Liên bị tòa án tỉnh kết án một năm cũng được tha.

Duy năm người: Nguyễn - Đới, Nguyễn-Danh, Nguyễn-Thư, Phạm-quân-Môn, Phan-thế-Phiệt cũng đồng án 11 tháng mà lại chưa được tha, không rõ vì sao?

Về vụ án này tuy trung có một vài người có tang chương, còn bao nhiêu bị vạ lây, quan trên nên xét lại cho kỳ kéo còn người oan / X. X.

Hát lý tiền giúp nạn dân

Hội Ca-Nhạc Tập-phúc ở (Thanh hóa vào lối cá là 22 người, hát tại Đông-hải hai hôm 31 octobre và 1er novembre 1931. Kết quả được một số tiền là...

Trừ tiền cơm và tiền thuê lâu rạp và tất cả phí tổn khác là... 28.43 Còn lại là... 210.33 Số tiền ấy đã giao cho ông Lam-quang-Nghị Hội trưởng Hội Ca-nhạc nhân rồi.

Hồ-ai-Liên

Câu chuyện tranh nhau đáng nực cười

Chuyện này đáng kể 433 ra ngày 4-11-31, nay được thư ông Nguyễn-vân-L., chef Chantier T. P. S., gởi lại nói câu chuyện tranh nhau ấy là thuộc về M. L. E. fermier Quauflau, còn tên ông là L. E. vì khác nhau cái dấu hỏi, chữ ông có đi khám đường mà không cần thiệp gì về việc ấy cả.

Ông lại nói có lẽ người lai cáo bài trước thấy chữ L. E. khác vào cây gỗ ấy nên tưởng lầm chữ L. E.

Vậy bản báo xin cải chính theo bức thư ấy.

QUẢNG NGÃI

Bỏ (khuyết bài) «Vi sao mất tiền»

Đọc Tiếng-dân số 431 ra ngày 30 octobre có bài «Vi sao mất tiền» của một người dân oan nào đó, thấy có chỗ sai và sót, nên xin bổ thêm cho được rõ.

Bang tả tổng Tĩnh - trung (Sơn - tĩnh) là N. C. không phải chỉ lấy 30\$ mà mẹ Phó Đới (Phó Đới ở Phó-huê, không phải ở Phong-niên) mà lại còn lấy bạc của mấy người kẻ tên sau này:

PHÓ-HUÊ: Mẹ Phó Đới 230\$ (đi giao 30\$) Thi Đập 18\$00, Nguyễn - Khanh 20\$00, Cả Thôn 60\$00 (cho là khố nạn), con Cả Thôn 110\$00 (cần việc góp cứu tế C. S.)

TRÁ - BÌNH - THON: Thi Tơ 20\$00, Trương Tơ, T. Tơ 40\$00 (cần vụ ám sát), Danh Mầm 40\$00, Hà Trư 12\$00, Trương Tạng 50\$00, Linh Lai, Đinh Tác 150\$00 (lấy trước 100\$00 của rồi)

THƯỜNG THỌ: Võ Thi 80\$00, T. Thanh 60\$00, Phạm Quan 100\$00, ĐÔNG THÁNH: Bình Sanh 30\$

HAILOC: Bân Ngõ 40\$, Xã Tráng 500\$ (nhưng chưa giao), Võ Thi 20\$, Xã đoàn Tài 40\$.

KHANH-MỸ: Y Cường 50\$ (nói là của cháu bang tá), Trương Công 20\$00, Võ Ngọc Vô Tướng (1 bị chém đầu 50\$), Con chủ Knung 40\$, Tân. Thông 20\$, Con 20\$ Lưu Hoàng 40\$, Lão N. C. chưa làm bang tá)

ĐÔNG THÁNH: D. Cự. D. D. 40\$ Xã Lân 15\$, Đinh Công 200\$ (bang tá nhưng chưa giao), Thủ sắc 10\$00 (Vị con bị bắt mà khai cho cháu, nên bang tá đại tiền để khỏa lấp cho).

Bỏ khuyết

Lại câu chuyện Bang tá Mọi rồi ở làng Phú-nhon, tổng Tĩnh-hóa, huyện Sơn-tĩnh, có tên Hương-kiểm, nhơn đi tuần gặp một người đàn bà lỵ mặt ở quán mua lợn rồi nó ở đầu, đến đây có việc gì, nó đáp lại rằng: «Tôi là người ở là là, phủ Tĩnh-hóa, lưu lạc phong trần, vì quan Bang-tả tổng Tĩnh-hóa Âu yếm, biểu tôi ở lại đây đã được 29 ngày mà chẳng cho tôi một xu nào, tôi hỏi xin tiền thì quan hèn dể tôi hoài». Hương-kiểm thấy nói như vậy, nghĩ rằng không lẽ bèn giết nó rồi huyện. Quan huyện hỏi thì nó khai y như lời nói trên. Quan cho tới Bang tá tới và hỏi, Bang tá trả lời là ở và xin quan rộng lòng dung thứ... Bang-tả này không phải như thế mà thôi đâu, lại còn những nhiều dân sự nữa, như bắt con của Thủ Đổng Tôm 17 tuổi, tra hỏi cùm kẹp, lại cho vợ ra biểu nó khai cho mau, lên lý nói thiệt tình rằng không theo con sang, vậy mà cũng bắt theo con 15\$00; đến hương Công cũng nuốt 30\$00; còn

Xã Tỷ thì nhai hết 50\$00 Thủ-bộ Nỉ làng Phú-nhon thì lấy một thiên hai lán.

Tánh cách và hành vi một viên Bang-tả như thế, dân chịu có nổi không?

Biết chuyện lai cáo

NAM-KỲ

Truyền đơn ở Saigon

Saigon 5-11 - Đã lâu không thấy truyền đơn rải nữa, cũng tưởng rằng hết.

Không ngờ vừa rồi lại thấy truyền đơn rải khắp trong thành phố Saigon. Ở Khanh-hoi Dakao lính cảnh sát cũng lượm được nhiều truyền đơn, mà truyền đơn này không phải là rải từng tờ mà lại từng gói.

Truyền đơn này có động dân chúng làm biểu tình, kỷ - niệm cuộc cách mệnh Nga nhằm vào ngày 7 Novembre.

(L. D.)

Trung - kỳ nhân - dân đại-biểu viện

Kỷ hội đồng thường niên năm 1931

HIỆN BẢN

(Tiếp theo)

Ngày khai hội 7 Octobre 1931

Huê sáng

Đúng 8 giờ các đại-biểu từ tu. Các tiểu-ban vào các phòng riêng làm việc có quan Chánh Phòng Nhì đến cho tiểu-ban Ngân sách-chất-vấn và các khoản thu, chi, lại có quan Chánh Phòng Nhì đến cho tiểu-ban kỷ luật-vấn và việc tăng thuế kiểm-lâm; có quan Đại-Điện Co-Mat đến dự.

Về việc thuế kiểm-lâm, ông Minh-đoan-Sân nói rằng: «Từ ngày tăng thuế các thứ gỗ củi thì những người làm nghề và buôn gỗ đều ta-thần lâm».

Ông Chánh Phòng Nhì. - Bản dự thảo sửa lại điều-lệ kiểm-lâm, Chính-phủ đã giao cho Qui-viện xét trong kỳ Hội-dồng năm ngoái, nay chỉ thi-hành bản điều-lệ ấy mà thôi, chứ năm nay không có thêm thuế chi cả.

Ông Viện-trưởng - Kỳ Hội-dồng năm ngoái Viện có cử một tiểu-ban xét bản dự-thảo điều - lệ kiểm-lâm, nhưng lúc ấy chưa có cái oan kinh-tế-không-hoảng. Nay đem thi-hành điều-lệ mới, về giữa lúc kinh-tế đình đốn này, nên các nhà làm gỗ củi đều bị thiệt hại mà kêu ca. Vậy xin Nhà-bước xem dự theo ngạch thuế cũ, và các thể lệ về việc làm gỗ làm phiên như trong điều-lệ 1914, để người nhà nghèo đỡ bị khổ khăn thiệt

hại trong lúc này? Ông Chánh Phòng Nhì. - Hiện Chánh phủ đương trừ cách họ bớt ngạch thuế trong các 'bản B và C' còn việc xin thì hành điều-lệ cũ thì quyền tại Chánh-phủ đồng-pháp.

Ông Trương-quang-Luyến hỏi về việc đánh thuế các lễ gỗ dùng... ở nước tỉnh Quảng-ngãi, mỗi cái xe tịch đến 25\$00 bạc thuế.

Ông Chánh Phòng Nhì. - Chắc là thuế phạt, chứ không phải tiền thuế đến mức ấy

(Còn nữa)

DRAGÉES Vermifuge

RUDY

Trị bệnh

SÁN LÁI

Thuốc viên Dragées Rudy trị bệnh sán lá rất thần hiệu, và làm cho người ta trở nên trong sạch. Người lớn con ăn từ 5 đến 10 viên.

Thuốc viên Dragées Rudy có bán tại các nhà thuốc ở Saigon và các hãng thuốc ở các tỉnh.

PHARMACIE NORMALE (L. SARRASIN)

119-123 rue Calinal - SAIGON

(là hãng thuốc đáng tin cậy, tạo lập đã hơn năm chục năm rồi).

VIENTIANE

Ngày 17 Juin 1931 bản báo

có tiếp được 1 cái mandat giấy

thép (mandat télégraphique) ở

Vientianesố học 10\$00 của người

nào gửi mà không nói rõ tiền

ấy trả về khoản gì, vậy cái

mandat ấy của ai, xin trả lời

cho bản báo được rõ để tiện

việc vào số.

Tiếng-Dân

THAM-THIÊN-DƯƠNG

BỎ - HUYẾT KHU - PHONG

THAM - THIÊN - DƯƠNG

Một công hai việc

Vi chúng tôi được phép xuất-bản tại Huê tạp-chi «Kim-Lai», nên phải lo dọn sở phát-hành Dầu Khuyh-Diệp và các thứ nước-hoa đầu-thơm về Huê luôn, để chủ-trương công việc cả hai bên cho tiện.

Kể từ ngày 1er Decembre 1931, đơn lấy hàng, phiếu trả tiền cùng các giấy-mã thơ-từ chỉ khác, xin gởi về Huê cho chúng tôi cả; để:

VIÊN-ĐỆ
11, quai de la Susse
HUÊ

Dùng thép tất thời đ: VIENDE HUE

VIÊN-ĐỆ cần-cáo

<https://tieulun.hopto.org>